

DOI 10.32782/city-development.2025.1-15

УДК 330.3

ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ФАРМАЦЕВТИКИ

Прокопенко Наталія Семенівнадоктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, фінансів та обліку

ПВНЗ «Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6753-8831>**Бишовець Іван Павлович**

здобувач третього рівня вищої освіти

ПВНЗ «Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4600-641X>

Анотація. У статті досліджено динамічно зростаючий рівень конкуренції в сучасних процесах глобалізації із врахуванням її до внутрішніх та зовнішніх змін у економічному середовищі українських підприємств, у тому числі у сфері високотехнологічних підприємств фармацевтики. Систематизовано та проаналізовано існуючі теоретичні та практичні способи визначення, впровадження та розробки інновацій, які стають не просто засобом адаптації до нових умов, але й ключовим фактором ефективності та конкурентоспроможності в постійно змінюваних умовах сучасності. Встановлено, що на теперішній час пріоритетним напрямком є успішне використання інновацій, що передбачає перехід до інноваційного типу господарської діяльності, дозволяє підприємствам фармацевтичної сфери досягати стійкого економічного становища. Такий підхід забезпечує розвиток за інтенсивним типом, коли постійне відтворення стратегічної інноваційної орієнтації стає невід'ємною складовою їх діяльності. Визначено, що інновації ідентифікують як нові або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукти, послуги, а також організаційно-технічні рішення, які суттєво покращують структуру, якість виробництва чи соціальну сферу. Ці нововведення здатні не лише задовольнити сучасні потреби ринку, але й створювати нові можливості для економічного зростання. Зокрема, впровадження інновацій сприяє підвищенню конкурентоспроможності як окремої продукції, так і підприємства в цілому, що є критично важливим у сучасному динамічному соціально-економічному середовищі. Аргументовано, що в умовах постійно зростаючих викликів і швидких змін на фармацевтичному ринку підприємства змушені не лише підтримувати інноваційні процеси, але й забезпечувати їх постійний розвиток. Інновації стають основою для ефективної діяльності, спрямованої на адаптацію до умов глобальної конкуренції, оптимізацію внутрішніх процесів та досягнення довгострокових стратегічних цілей. Для цього необхідно інтегрувати інноваційні рішення у всі аспекти управлінської та виробничої діяльності, в тому числі фармацевтичної галузі, створюючи умови для стабільного розвитку та збереження конкурентних переваг. Інновація є результатом, який можуть отримати підприємства, здійснюючи інноваційну діяльність, не зважаючи на природу її походження. Встановлено, що рівень новизни інновацій та їхній вплив на результати діяльності підприємств прямо залежить від активності у впровадженні інноваційних процесів. Ґрунтовні інновації здатні викликати масштабні трансформації в певних галузях: створення унікальних продуктів із новою цінністю для клієнтів, запровадження нових поколінь технологій, зміна технологічних укладів чи поява принципово нових економічних і соціальних систем. Удосконалюючи інновації, своєю чергою, спрямовані на доопрацювання й адаптацію базових інновацій до потреб різних галузей і споживацьких груп, зокрема шляхом покращення існуючих технологій, процесів чи продуктів. Інновації також класифікують за їхньою масштабністю: стратегічні, що змінюють базові технології чи підходи, та тактичні, які стосуються організаційних чи управлінських поліпшень. У більшості випадків технологічні нововведення займають центральне місце, тоді як організаційні інновації виконують допоміжну функцію, покращуючи їхню ефективність. Саме інноваційна діяльність фармацевтичної галузі охоплює сукупність дій, спрямо-

ваних на реалізацію наукових і технічних досягнень із метою створення або покращення існуючих виробничих процесів, продуктів чи управлінських методів. Вона сприяє появі нових об'єктів або послуг, які раніше не існували, відкриваючи нові можливості для підприємств. У контексті цієї діяльності її сутність часто описують як процес розробки, впровадження та поширення інновацій. Цей підхід забезпечує підприємствам фармацевтичної сфери здатність адаптуватися до мінливих умов системної світової кризи в економіці, розширювати свої можливості та створювати унікальні конкурентні переваги, впроваджуючи те, що змінює уявлення про традиційні підходи в бізнесі та знайти шлях довгострокового відновлення економіки.

Ключові слова: інновація, інноваційний менеджмент, управління інноваційним розвитком, принципи управління.

Актуальність проблеми. Актуальність проблеми економічного розвитку інноваційно орієнтованих підприємств у фармацевтичній сфері є надзвичайно високою, оскільки українська фармацевтична галузь потребує відновлення через значні втрати під час війни територіальних, матеріальних та людських ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств фармацевтичної сфери. Дослідження теоретичного базису інноваційно орієнтованих підприємств фармацевтики відображає докази для прогнозування можливих сценаріїв розвитку подій та тенденцій, на основі яких можуть бути прийняті обґрунтовані та аргументовані рішення на практиці. Така позиція вивчення теоретичного базису є принциповою через можливість зменшення або уникнення катастрофічних ризиків у високотехнологічній сфері фармацевтики, що може мати значні негативні наслідки через інвестування у непередбачувані високовартісні проекти інновацій.

Теоретико-методологічні дослідження динамічних циклічних процесів економіки орієнтуються на інноваційно орієнтовані підґрунтя. Ключовою причиною дослідження і вивчення теоретичного базису є можливість безпечного впровадження інноваційних проектів у фармацевтиці, що дозволяє виявити потенційні проблеми, недоліки, мінімізувати негативні наслідки, уникнення ресурсних втрат та забезпечення науково обґрунтованого підходу для прийняття ефективного рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями теоретичного підґрунтя та дослідження теоретичного базису інноваційно орієнтованого розвитку висвітлено у багатьох працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них – Безв Т.А., Безгін К.С., Володін С.А., Дзеджула В.В., Ємільянов О., Єпіфанова І.Ю., Клименко Ю.М., Крейдич І.М., Людвік І., Немержицька С.Н., Прокопенко Н.С., Прокопенко О., Прохорова В., серед зарубіжних дослідників – Друкер П., Портер М., Фостер Р., Чесбро Г., Шумбетер Й. та інші.

Мета статті. Метою дослідження є проаналізувати теоретико-методичні дослідження взаємозв'язку дефініцій «інноваційного розвитку» та «інноваційного управління» в контек-

сті адаптації до широкомасштабних динамічних змін сучасного світу. Дослідження з даної проблематики знаходять своє розкриття та подальший розгорнутий аналіз у об'єктивній необхідності інноваційного орієнтування підприємства фармацевтичної сфери, як передумови виживання та потенційного розвитку в умовах глобальних змін воєнного стану.

Результати дослідження. У сучасному науковому та практичному дискурсі питання визначення понять «інноваційне управління» та «інноваційний розвиток» набуває особливої актуальності, оскільки вони є фундаментальними для розуміння механізмів, що забезпечують трансформацію підприємств і економічних систем у динамічному середовищі. Попри тісний взаємозв'язок цих понять, їх сутність, функції та вплив на економіку мають суттєві відмінності, які важливо чітко визначати як у наукових дослідженнях, так і у практичному застосуванні.

Інноваційне управління можна розглядати як процес, що забезпечує створення, впровадження та координацію інновацій на рівні організації. Воно спрямоване на досягнення стратегічних цілей підприємства, в тому числі фармацевтичної сфери, через систематичне впровадження нововведень, інтеграцію інновацій у бізнес-процеси та оптимізацію використання ресурсів. Це поняття зосереджене на управлінських підходах, методах і інструментах, які дають змогу створювати інноваційні рішення та забезпечувати їхнє функціонування. Визначення цього поняття дозволяє чітко структурувати підходи до організації інноваційних процесів, підкреслюючи роль менеджменту, планування, фінансування та моніторингу в досягненні інноваційних проривів.

Інноваційний розвиток високотехнологічних фармацевтичних підприємств, у свою чергу, має ширший контекст і стосується змін на рівні організацій, галузей або економічних систем, що відбуваються в результаті впровадження інновацій. Це поняття охоплює як внутрішню трансформацію підприємств, так і зміни в їхньому зовнішньому середовищі, включаючи формування нових ринків, зміни в поведінці споживачів, появу нових технологій чи бізнес-моделей. Інноваційний розвиток відображає довгостро-

кові процеси, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності, економічного зростання та стійкості підприємств або регіонів. Його визначення є важливим для оцінки впливу інновацій на макро- та мікроекономічному рівнях.

Відмінності між цими поняттями можна простежити через їхню спрямованість та масштаби. Інноваційне управління має операційний характер, акцентуючи увагу на методах реалізації інноваційних проєктів, тоді як інноваційний розвиток є результатом такого управління, відображаючи якісні зміни в структурі та динаміці економічних процесів. Наприклад, інноваційне управління може включати впровадження нової технології у виробництво, тоді як інноваційний розвиток буде проявлятися у вигляді зростання продуктивності, появи нових продуктів або збільшення ринкової частки підприємства.

Визначення цих понять і розмежування між ними є необхідними для уникнення термінологічної плутанини, яка може призводити до неправильної інтерпретації результатів досліджень або розробки стратегій. Чітке розуміння сутності інноваційного управління дозволяє розробляти ефективні підходи до впровадження інновацій, а концепція інноваційного розвитку допомагає оцінювати їхній вплив у ширшому контексті, формуючи основу для економічного прогнозування та стратегічного планування. Таким чином, хоча ці поняття є взаємопов'язаними, вони виконують різні функції у науковому та практичному вимірі, що підкреслює необхідність їхнього чіткого визначення. Інноваційне управління забезпечує організаційні механізми для реалізації інновацій, тоді як інноваційний розвиток демонструє результати цих процесів, відображаючи глибокі зміни в економічних системах і суспільстві.

Інноваційне управління підприємствами є одним із ключових напрямів сучасної теорії управління, який формується на перетині економіки, технологій та соціальних наук. Його сутність полягає у впровадженні нововведень у процеси управління з метою підвищення ефективності діяльності підприємств, в тому числі фармацевтичної сфери, адаптації до змін у зовнішньому середовищі та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності. Цей підхід був предметом досліджень багатьох науковців, серед яких особливо виділяються роботи Йозефа Шумпетера, Генрі Чесбро, Пітера Друкера та сучасних дослідників, таких як Майкл Портер і Річард Фостер [1; 2; 3].

Так, Й. Шумпетер заклав основи розуміння інновацій як рушійної сили економічного розвитку. Він акцентував увагу на тому, що інновації – це не лише нові продукти, але й нові методи організації, нові ринки та нові джерела

постачання. Його ідеї стали фундаментом для сучасного підходу до інноваційного управління, де інтеграція інновацій у всі рівні управлінських процесів вважається стратегічним напрямом.

Г. Чесбро у своїй концепції відкритих інновацій підкреслює важливість співпраці підприємств із зовнішніми суб'єктами, такими як науково-дослідні інститути, клієнти чи партнери, для досягнення інноваційних проривів. Його підхід демонструє, що інноваційне управління в сучасних умовах виходить за межі внутрішньої структури підприємства, охоплюючи ширше економічне середовище.

П. Друкер, у свою чергу, наголошував на важливості людського капіталу та культури інновацій як ключових чинників успішного інноваційного управління. Він вважав, що без залучення співробітників та створення атмосфери, сприятливої для генерації нових ідей, впровадження інновацій буде малоефективним. Сучасні дослідники, такі як Майкл Портер, розглядають інноваційне управління через призму конкурентоспроможності, підкреслюючи його роль у створенні стійких конкурентних переваг. Важливими аспектами тут є оптимізація бізнес-процесів, інтеграція новітніх технологій і стратегічне планування [6, с. 8–9].

Основні підходи та принципи інноваційного управління підприємствами представлені в таблиці 1.

Як встановлено дослідженням, основні характеристики інноваційного управління, в тому числі фармацевтичної сфери, включають: системний підхід до впровадження інновацій, стратегічну орієнтацію, гнучкість і адаптивність, активне використання інформаційних технологій. Ці принципи дозволяють підприємствам не лише реагувати на зміни, але й передбачати їх, формуючи умови для подальшого розвитку. Таким чином, сутність інноваційного управління підприємствами фармацевтичної сфери полягає у системному та стратегічному впровадженні інновацій, які здатні змінювати структуру та функції підприємства, забезпечуючи його розвиток і стійкість у мінливому зовнішньому середовищі. Знання про підходи до інноваційного управління дозволяє підприємствам ефективніше використовувати наявні ресурси та створювати нові можливості для зростання.

Інноваційне управління підприємствами базується на низці принципів, які визначають його ефективність і спрямованість. Ці принципи відображають системність, стратегічність, гнучкість та орієнтацію на людський капітал. У сучасному динамічному середовищі вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств.

Таблиця 1 – Узагальнення існуючих підходів та принципів дефініцій інноваційного управління підприємствами

Автор	Ключові ідеї та підходи	Вплив на сучасну теорію управління	Принцип інноваційного управління / Ключові ідеї
Йозеф Шумпетер	Інновації як рушій економічного розвитку, включаючи нові продукти, процеси, ринки.	Заклав фундамент концепції інноваційного управління.	Системність. / Взаємозв'язок усіх елементів управління для ефективного впровадження інновацій.
Генрі Чесбро	Концепція відкритих інновацій, співпраця із зовнішніми суб'єктами для досягнення проривних результатів.	Впровадження моделей колаборації та інтеграції інновацій.	Відкритість / Залучення зовнішніх ресурсів та ідей через співпрацю з партнерами, клієнтами та науковцями.
Пітер Друкер	Людський капітал і культура інновацій як основа управлінських процесів.	Зосередження уваги на важливості співробітників у процесі інноваційного розвитку.	Орієнтація на людський капітал. / Мотивація, кваліфікація і залученість персоналу як основа успішного інноваційного управління
Майкл Портер	Інноваційне управління як інструмент створення конкурентних переваг.	Інтеграція інновацій із загальною стратегією підприємства.	Стратегічна орієнтація. / Інтеграція інновацій у загальну стратегію підприємства для створення конкурентних переваг
Річард Фостер	Роль технологій у зміні ринків і створенні нових можливостей для управління.	Акцент на технологічні інновації як основний чинник управлінської ефективності.	Гнучкість. / Швидка адаптація до змін у зовнішньому середовищі та технологіях.

Джерело: систематизовано на основі [1; 2; 3; 4]

Різні дослідники вивчали ці принципи, підкреслюючи їхню важливість для розвитку інноваційного потенціалу.

Відмітимо, що інноваційний менеджмент займає центральне місце в сучасних підприємствах, стаючи невід'ємною частиною їхньої загальної стратегії. У світі, де швидкість технологічних змін і зростаюча конкуренція змушують бізнеси шукати нові шляхи для збереження своєї позиції, інтеграція інновацій у стратегію підприємства є не просто бажаною, а необхідною умовою для виживання. Цей підхід дозволяє підприємствам не лише адаптуватися до змін, але й активно формувати нові ринки та створювати стійкі конкурентні переваги. Інноваційний менеджмент виходить за межі окремих інноваційних проєктів, перетворюючи інновації на систематичний процес, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства. Його головна ідея полягає у впровадженні інновацій як довгострокового елемента стратегії, що забезпечує підприємству гнучкість і здатність адаптуватися до мінливого середовища. Це стосується як технологічних змін, так і змін у споживчих вподобаннях, ринкових умовах чи навіть законодавчих вимогах [5].

Таким чином, інноваційний менеджмент як частина загальної стратегії підприємства є потужним інструментом для досягнення сталого розвитку та конкурентних переваг. Він формує основу для системного підходу до інно-

вацій, сприяє їх інтеграції в усі аспекти діяльності підприємства та дозволяє адаптуватися до динамічного ринкового середовища. У сучасних умовах саме здатність підприємств стратегічно управляти інноваціями визначає їхній успіх і перспективи на майбутнє.

Інтеграція інноваційного управління з фінансовим, маркетинговим та операційним управлінням є ключовим аспектом побудови ефективної та сучасної бізнес-системи, здатної відповідати викликам динамічного середовища. Інновації не можуть існувати ізольовано, вони повинні органічно вписуватися у всі рівні управління підприємством, забезпечуючи синергійний ефект, що підвищує ефективність діяльності та адаптивність до змін [6; 7; 8].

Фінансове управління відіграє одну з провідних ролей в інтеграції інноваційного управління, адже будь-який інноваційний процес потребує відповідного фінансового забезпечення. Інновації часто є ризикованими та потребують значних інвестицій, тому підприємства повинні розробляти гнучкі фінансові стратегії, що враховують можливість фінансування довгострокових і високоризикованих проєктів. Наприклад, розподіл бюджету на інновації повинен бути інтегрованим у загальний фінансовий план підприємства, а оцінка інноваційних проєктів має базуватися на застосуванні сучасних фінансових інструментів, таких як аналіз вигод і витрат, управління ризиками чи венчурне фінансування.

Рисунок 1 – Теоретичні дослідження складових та функцій середовища інноваційного управління підприємств фармацевтичної сфери

У маркетинговому управлінні інновації стають рушійною силою створення нових ринків, розвитку продуктів і побудови стійких конкурентних переваг. Інноваційне управління в маркетингу спрямоване на вивчення та передбачення потреб споживачів, впровадження нових методів просування продуктів, використання цифрових технологій і великих даних для аналізу ринкових тенденцій. Інтеграція інновацій у маркетинг дозволяє підприємствам створювати унікальні ціннісні пропозиції, які виділяють їх на ринку. Наприклад, впровадження персоналізованих маркетингових кампаній на основі алгоритмів штучного інтелекту є яскравим прикладом такої інтеграції.

Операційне управління, що відповідає за ефективність внутрішніх процесів, також значною мірою вииграє від інтеграції з інноваційним управлінням. Використання сучасних технологій, таких як автоматизація, роботизація, гнучкі виробничі системи, дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі витрати, скоротити час на виконання операцій та зменшити помилки. Інноваційне управління інтегрується в операційну діяльність через впровадження нових виробничих методів, організацію ланцюгів постачання та систем управління якістю. Напри-

клад, концепція «розумного виробництва», що використовує Інтернет речей (IoT) для автоматизації та моніторингу виробничих процесів у режимі реального часу, є показовим результатом такої інтеграції.

Інтеграція інноваційного управління з фінансовим, маркетинговим і операційним управлінням є складним, але необхідним процесом для забезпечення гармонійного розвитку підприємства фармацевтичної сфери. Вона дозволяє створити систему, де всі елементи взаємодіють для досягнення стратегічних цілей, сприяючи впровадженню нових рішень, підвищенню ефективності та формуванню стійких конкурентних переваг. Такий підхід забезпечує не лише адаптацію до змін, але й проактивний розвиток, що формує лідерські позиції підприємства на ринку.

Інноваційне управління відіграє ключову роль у цифровій трансформації підприємств, оскільки забезпечує системний підхід до впровадження сучасних цифрових технологій, які змінюють бізнес-процеси, структуру підприємств та їх взаємодію із зовнішнім середовищем. У сучасному світі цифровізація є не лише трендом, але й необхідністю для збереження конкурентоспроможності та стійкого розвитку підприємств. Саме інноваційне управління дозволяє

підприємствам адаптуватися до нових реалій, ефективно інтегруючи цифрові інструменти у всі аспекти діяльності.

Цифрова трансформація охоплює такі напрями, як автоматизація процесів, використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту (AI), хмарних технологій, Інтернету речей (IoT), блокчейну та інших інновацій. Інноваційне управління забезпечує розробку стратегій і підходів для їхнього впровадження, визначення пріоритетів і адаптацію організаційної структури до нових технологій [9; 10].

Однією з ключових функцій інноваційного управління у цифровій трансформації є створення сприятливого середовища для змін. Підприємства, що прагнуть впроваджувати цифрові технології, стикаються з численними викликами, такими як опір змінам, брак кваліфікованих кадрів, значні інвестиційні витрати та ризики. Інноваційне управління допомагає подолати ці бар'єри, формуючи культуру відкритості до нововведень, забезпечуючи навчання персоналу та залучаючи їх до активної участі у процесі змін.

Важливою складовою цифрової трансформації є стратегічне планування, яке забезпечує інноваційне управління. Це включає розробку довгострокових планів з урахуванням перспективних технологій, аналіз ринку та конкурентного середовища, визначення ключових показників ефективності (KPI) для оцінки результатів впровадження цифрових рішень. Такий підхід дозволяє підприємствам не лише реагувати на технологічні зміни, але й проактивно формувати свою позицію на ринку.

Інноваційне управління також сприяє інтеграції цифрових технологій у всі аспекти діяльності підприємства, включаючи фінанси, маркетинг, операційне управління та взаємодію з клієнтами. Наприклад, автоматизація фінансових операцій і використання аналітики великих даних для прогнозування доходів дозволяють підприємствам приймати більш обґрунтовані рішення. У маркетингу цифрові інструменти, такі як персоналізовані рекламні кампанії, базовані на AI, або платформи для електронної комерції, підвищують залученість клієнтів і розширюють ринки збуту. Окрім того, інноваційне управління забезпечує управління змінами, що є ключовим у цифровій трансформації. Воно спрямоване на мінімізацію ризиків, пов'язаних із впровадженням нових технологій, і оптимізацію процесів адаптації. Наприклад, використання проєктного підходу в інноваційному управлінні дозволяє підприємствам поступово інтегрувати цифрові рішення, контролюючи кожен етап їх впровадження [11].

Успішна цифрова трансформація також вимагає взаємодії з зовнішнім середовищем, що підтримується інноваційним управлінням. Це включає співпрацю з технологічними партнерами, участь у наукових дослідженнях, використання платформ відкритих інновацій та пошук нових джерел фінансування. Таким чином, роль інноваційного управління у цифровій трансформації полягає у створенні умов для впровадження нових технологій, забезпеченні стратегічного планування та організаційної підтримки, управлінні змінами та мінімізації ризиків. Завдяки цьому підприємства отримують змогу не лише адаптуватися до сучасних технологічних трендів, але й використовувати їх для досягнення своїх стратегічних цілей, посилення конкурентних позицій і забезпечення довгострокового розвитку.

Інноваційне управління є ключовим інструментом сучасної економіки, який забезпечує підприємствам можливість не лише адаптуватися до стрімких змін у зовнішньому середовищі, але й активно формувати нові ринки, створювати конкурентні переваги та досягати сталого розвитку. Його сутність полягає у формуванні та реалізації управлінських рішень, спрямованих на генерацію, впровадження та комерціалізацію інновацій. Це поняття тісно пов'язане із розробкою інноваційних стратегій, оптимізацією ресурсів і організацією процесів, що забезпечують ефективну трансформацію ідей у реальні бізнес-продукти чи рішення.

Йозеф Шумпетер, один із провідних теоретиків інноваційної економіки, акцентував увагу на тому, що інновації є основою економічного розвитку, а інноваційне управління відіграє вирішальну роль у забезпеченні їхньої реалізації. Він наголошував, що інновації не можуть залишатися лише творчими ідеями – вони потребують структурованих підходів до управління, зокрема аналізу ринкових можливостей, фінансового забезпечення та впровадження у виробничі процеси.

Однак інноваційне управління не є самоціллю, а виконує роль механізму, який сприяє досягненню більш глобальної мети – інноваційного розвитку. Це поняття виходить за межі управлінських процесів і охоплює довгострокові зміни в економічних системах, підприємствах та суспільстві в цілому. Інноваційний розвиток визначає якісну трансформацію структури економіки через широке використання інновацій як рушійної сили для забезпечення конкурентоспроможності, продуктивності та стійкості [1, с. 14–26].

Визначення поняття «інноваційний розвиток» у сучасній літературі часто будується на роботах Генрі Чесбро, який увів концепцію від-

критих інновацій, де інноваційний розвиток пов'язується зі співпрацею між різними учасниками інноваційного процесу: підприємствами, дослідницькими центрами, державними структурами. Чесбро підкреслював, що інноваційний розвиток – це не лише впровадження нових технологій, а й створення екосистеми, яка стимулює інновації та забезпечує їх поширення.

Пітер Друкер також зробив вагомий внесок у розуміння інноваційного розвитку, зосереджуючись на ролі людського капіталу та управлінської культури. Він наголошував, що інноваційний розвиток залежить не тільки від технологій, але й від здатності організацій створювати середовище, яке стимулює креативність, співпрацю та постійне навчання [2, с. 36–42].

Сучасні дослідники, такі як Майкл Портер, розглядають інноваційний розвиток через призму конкурентоспроможності, акцентуючи увагу на стратегічній інтеграції інновацій у всі аспекти діяльності підприємства. Він підкреслював, що інноваційний розвиток забезпечує не лише економічний ріст, але й зміцнення позицій підприємств на глобальних ринках, що є ключовим у сучасному світі.

Таким чином, інноваційний розвиток можна розглядати як результативну, більш масштабну категорію, що виходить за межі управлінських рамок і включає довготривалі зміни в економічних системах. Якщо інноваційне управління спрямоване на ефективну реалізацію окремих інноваційних проектів і програм, то інноваційний розвиток відображає якісну трансформацію організацій, ринків і економіки загалом. Це поняття охоплює не лише процеси створення та впровадження інновацій, але й їхній вплив на зростання продуктивності, зміну структури економіки, формування нових ринків та покращення добробуту суспільства. Чітке розмежування між цими поняттями є важливим для глибшого розуміння механізмів інноваційного прогресу та формування ефективних стратегій його реалізації.

У сучасній науковій літературі поняття «інноваційне управління» та «інноваційний розвиток» тісно пов'язані між собою, однак мають різний зміст і функціональне призначення. Вони є частинами одного процесу, що спрямований на створення, впровадження та використання інновацій для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємств. Водночас ці поняття виконують різні ролі в системі управління та розвитку економічних систем.

Інноваційне управління зосереджується на процесах організації, координації та контролю діяльності, пов'язаної з розробкою та впровадженням інновацій. Це поняття має практичний і операційний характер, оскільки охоплює

методи, інструменти та підходи, що дозволяють забезпечити успішне впровадження інновацій у діяльність підприємства. Наприклад, Пітер Друкер акцентував увагу на ролі управління людським капіталом та створенні корпоративної культури, сприятливої для інновацій, як на основних чинниках успішного інноваційного управління.

З іншого боку, інноваційний розвиток має більш стратегічний і довгостроковий характер. Він охоплює якісні зміни в організаціях, економічних системах та суспільстві загалом, що відбуваються внаслідок широкомасштабного впровадження інновацій. Генрі Чесбро розглядав інноваційний розвиток як процес, що базується на відкритій співпраці між різними суб'єктами, включаючи підприємства, наукові установи та державу, що створює умови для масштабних економічних змін [3, с. 15–16; 4, с. 19].

Основна відмінність між цими поняттями полягає в їхній спрямованості. Інноваційне управління фокусується на тому, «як» ефективно впроваджувати інновації, тоді як інноваційний розвиток відповідає на питання «чому» ці інновації важливі та «які» зміни вони спричиняють. Наприклад, управління інноваціями включає розробку нових продуктів або впровадження технологій у виробництво, тоді як інноваційний розвиток передбачає оцінку їхнього впливу на продуктивність, конкурентоспроможність та структуру ринку фармацевтики.

Висновки. Попри різницю в сутності, ці поняття інноваційного розвитку та управління взаємопов'язані. Інноваційний розвиток неможливий без ефективного інноваційного управління, яке забезпечує створення інноваційних рішень. У той же час, інноваційний розвиток задає стратегічний вектор, на який орієнтується інноваційне управління підприємств, в тому числі високотехнологічної фармацевтичної сфери.

Таким чином, інноваційне управління є операційним інструментом, що забезпечує реалізацію інновацій, тоді як інноваційний розвиток – це стратегічний результат, що охоплює довгострокові зміни у функціонуванні підприємств і економічних систем. Їхнє розуміння та використання в практичній діяльності дозволяє підприємствам і регіонам адаптуватися до викликів сучасного світу та досягати стійкого економічного зростання.

Отримані результати дослідження закладають наукове підґрунтя для розробки практичних рекомендацій щодо впровадження ефективного механізму управління інноваційним розвитком підприємств, в тому числі фармацевтичної сфери. Це сприяє підвищенню їхньої стійкості, продуктивності та соціальної відповідальності в умовах сучасних викликів і можливостей.

Бібліографічний список:

1. Бевз Т. А. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: виклики і загрози. *Українознавство*. 2022. № 3 (84). С. 8–26.
2. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 242 с.
3. Безгін К. С., Клименко Ю. М. Управління інноваціями: навчальний посібник / Заг. ред. К. С. Безгіна. Вінниця : ДонНУ, 2017. 207 с.
4. Інноваційний менеджмент: підруч. / П. П. Микитюк, В. Я. Брич, М. М. Шкільняк, Ю. І. Микитюк. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2019. 518 с.
5. Дзеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Цвик О. Г. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 5–8.
6. Багірова Л. Розвиток інноваційного менеджменту: проблеми та перспективи. *Економіка і управління наукою та інноваціями*. 2019. № 12 (4). С. 45–57.
7. Прокопенко О., Войтенко О., Костирко Д., Казаков В. Інноваційні стратегії розвитку суб'єктів зовнішньо-економічної діяльності на міжнародному ринку. *Академічні візії*. 2023. № 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7595115> (дата звернення: 06.01.2025).
8. Людвік І. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації економічного простору. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. № 2 (125). С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-6> (дата звернення: 29.01.2025).
9. Прохорова В., Бажанова О., Дуднева Ю. Конвергентно-когнітивні основи інноваційного розвитку промислових підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Економіка*. 2021. Випуск 10 (20). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07) (дата звернення: 06.01.2025).
10. Ємельянов О. Інноваційний розвиток підприємств: сутність, послідовність оцінювання та перешкоди на його шляху. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.7> (дата звернення: 29.01.2025).
11. Невмержицька С. Н., Левчук Я. В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємств в умовах невизначеності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки*. 2018. Вип. 32. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/422/418> (дата звернення: 29.01.2025).

References:

1. Bevz T. A. (2022). Vplyv hlobalizatsii na utverdzhenia natsionalnoi identychnosti v umovakh viiny: vyklyky i zahrozy. *Ukrainoznavstvo*. № 3 (84). S. 8–26.
2. Schumpeter J. A. (2011). Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidсотka ta ekonomichnoho tsyклу. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House. 242 s.
3. Bezghin K. S., Klymenko Yu. M. (2017). Upravlinnia innovatsiiamy: Navchalnyi posibnyk / Zah. red. K. S. Bezghina. Vinnytsia: DonNU. 207 s.
4. Innovatsiinyi menedzhment: pidruch. / Mykytiuk P. P., Brych V. Ya., Shkilniak M. M., Mykytiuk Yu. I. Ternopil': Ekon. dumka TNEU. 2019. 518 s.
5. Dzhezdzhula V. V., Epifanova I. Y., Tsvyk O. G. (2017). Innovatsiina diialnist yak chynnyk konkurentospro-mozhnosti pidpriemstv. *Investments: Practice and Experience*. № 4. S. 5–8.
6. Bagirova L. (2019). Rozvytok innovatsiinoho menedzhmentu: problemy ta perspektyvy. *Economics and management of science and innovation*. № 12 (4). S. 45–57.
7. Prokopenko O., Voytenko O., Kostyrko D., Kazakov V. (2023). Innovatsiini stratehii rozvytku subiektiv zovnish-noekonomichnoi diialnosti na mizhnarodnomu rynku. *Akademichni vizii*. № 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7595115> (accessed January 6, 2025).
8. Liudvik I. (2022). Innovatsiinyi rozvytok Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomichnoho prostoru. *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*. № 2 (125), S. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-6> (accessed January 29, 2025).
9. Prokhorova V., Bazhanova O., Dudnieva Yu. (2021). Konverhentno-kohnityvni osnovy innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Serii Ekonomika*. Vypusk 10 (20). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07) (accessed January 6, 2025).
10. Yemelianov O. (2020). Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: sutnist, poslidovnist otsiniuvannia ta peresh-kody na yoho shliakhu. *Efektivna ekonomika*. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.7> (accessed January 29, 2025).
11. Nevmerzhytska S. N., Levchuk Y. V. (2018). Formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv v umovakh nevyznachenosti. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: ekono-michni nauky*. Vyp. 32. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/422/418> (accessed January 29, 2025).

THEORETICAL BASIS OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF INNOVATION-ORIENTED ENTERPRISES IN THE FIELD OF PHARMACY

Nataliia Prokopenko

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Economics Finance and Accounting
Private Higher Education Establishment "European University"

Ivan Byshovets

Postgraduate Student
Private Higher Education Establishment "European University"

Summary. The article examines the dynamically growing level of competition in modern globalization processes, taking into account its internal and external changes in the economic environment of Ukrainian enterprises. The existing theoretical and practical methods of defining, implementing and developing innovations, which become not just a means of adapting to new conditions, but also a key factor of efficiency and competitiveness in the constantly changing conditions of modernity, are systematized and analyzed. It is established that at present the priority direction is the successful use of innovations, which involves the transition to an innovative type of economic activity, allowing enterprises to achieve a stable economic position. This approach ensures development according to the intensive type, when the constant reproduction of the strategic innovation orientation becomes an integral part of their activities. It is determined that innovations are identified as new or improved competitive technologies, products, services, as well as organizational and technical solutions that significantly improve the structure, quality of production or the social sphere. These innovations are able not only to meet modern market needs, but also to create new opportunities for economic growth. In particular, the implementation of innovations contributes to increasing the competitiveness of both individual products and the enterprise as a whole, which is critically important in today's dynamic socio-economic environment. It is argued that in the face of ever-increasing challenges and rapid changes in the market, enterprises are forced not only to support innovation processes, but also to ensure their continuous development. Innovations become the basis for effective activities aimed at adapting to the conditions of global competition, optimizing internal processes and achieving long-term strategic goals. To do this, it is necessary to integrate innovative solutions into all aspects of management and production activities, creating conditions for sustainable development and maintaining competitive advantages. Innovation is a result that enterprises can obtain by carrying out innovative activities, regardless of the nature of its origin. It has been established that the level of novelty of innovations and their impact on the performance of enterprises directly depends on the activity in implementing innovation processes. Fundamental innovations are capable of causing large-scale transformations in certain industries: the creation of unique products with new value for customers, the introduction of new generations of technologies, a change in technological structures or the emergence of fundamentally new economic and social systems. Improving innovations, in turn, are aimed at refining and adapting basic innovations to the needs of different industries and consumer groups, in particular by improving existing technologies, processes or products. Innovations are also classified according to their scale: strategic, changing basic technologies or approaches, and tactical, relating to organizational or managerial improvements. In most cases, technological innovations occupy a central place, while organizational innovations perform a supporting function, improving their efficiency. It is innovation activity that encompasses a set of actions aimed at implementing scientific and technical achievements in order to create or improve existing production processes, products or management methods. It contributes to the emergence of new objects or services that did not exist before, opening up new opportunities for enterprises. In the context of this activity, its essence is often described as the process of developing, implementing and disseminating innovations. This approach provides enterprises with the ability to adapt to the changing conditions of the systemic global economic crisis, expand their capabilities and create unique competitive advantages, implementing what changes the perception of traditional approaches in business and finding a path to long-term economic recovery.

Keywords: innovation, innovative management, management innovative development, principles of management.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2025